

Bijlage 13: Bestrijding van Amerikaanse vogelkers

Inleiding

Amerikaanse vogelkers is in Vlaanderen een invasieve soort. Een invasieve soort wordt gedefinieerd als een uitheemse soort (exoot) die zich massaal verspreidt of kan verspreiden in zijn nieuwe omgeving en zodoende een bedreiging kan vormen, hetzij voor het vermogen van het natuurlijk milieu om in menselijke behoeften te voorzien, hetzij voor de inheemse biodiversiteit. Het uiteindelijk (theoretische) doel van het exotenbeleid in Vlaanderen is de uitroeiing van de invasieve soorten. Voor de reeds in het wild gevestigde invasieve soorten is deze doelstelling niet haalbaar. In deze gevallen wordt gestreefd naar de controle van de populatie. Het doel van deze controle is de reductie van de dichtheid en de verspreiding van de invasieve soort zodat de impact op lange termijn binnen een aanvaardbare grens wordt gehouden.

Het Vlaamse bosbeleid inzake Amerikaanse vogelkers

Het Vlaamse bosbeleid stelt zich tot doel de overheersing van Amerikaanse vogelkers op grote schaal te doorbreken en haar aanwezigheid terug te brengen tot een aanvaardbaar of controleerbaar niveau. De problematiek van Amerikaanse vogelkers ligt immers niet zozeer op het vlak van de soort als wel op de manier waarop ze in onze bossen voorkomt (overheersing in de struiklaag). Ervaring uit het buitenland leert ons dat bestrijding van Amerikaanse vogelkers niet als doel op zich beschouwd mag worden. Het heeft geen enkele zin de soort te verwijderen als de gunstige omstandigheden waaronder ze zich kan vestigen op lange termijn blijven bestaan. Dit zijn o.a. de aanwezigheid van zaadkernen in de omgeving, het grootschalige bosbeheer gericht op homogeniteit maar vooral het gebrek aan voldoende zaadbomen van inheemse boomsoorten. Bestrijding van Amerikaanse vogelkers moet daarom gezien worden in het licht van bosvorming op middellange termijn. Bosvorming moet leiden tot gemengde en stabiele bossen van voornamelijk inheemse soorten waar Amerikaanse vogelkers uiteindelijk een ondergeschikte rol krijgt toebedeeld.

Dit betekent echter niet dat bossen die nog niet rijp zijn voor omvorming niet aangepakt zouden mogen worden. Zij vormen immers potentiële zaadkernen die aanliggende Amerikaanse vogelkersarme bossen kunnen bedreigen. Het is daarom noodzakelijk dat de bestrijding kan plaatsvinden over een zo groot mogelijke, aaneengesloten oppervlakte.

Als een bos eenmaal gezuiverd is van Amerikaanse vogelkers, kost het, mits het regelmatig gecontroleerd wordt, nog maar weinig moeite deze toestand te behouden.

Soortbeschrijving

De Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) is een loofboomsoort die van nature voorkomt in Noord-Amerika. In Europa werd hij oorspronkelijk ingevoerd als sierplant, daarna werd hij aangeplant in bossen voor zijn bodemverbeterende eigenschappen. De soort stelt weinig eisen aan zijn standplaats, maar komt in Vlaanderen zelden voor op zeer natte gronden. Amerikaanse vogelkers vormt een bedreiging voor inheemse boomsoorten omdat hij een dik scherm vormt in de ondergroei van bossen en zo elke vorm van natuurlijke verjonging verhindert.

Bestrijdingsmethodes

Mechanische bestrijding

Bij **kappen** van Amerikaanse vogelkers worden de bomen juist boven de grond afgezet. Kappen heeft als grote nadeel dat de boom niet afsterft, maar opnieuw uitloopt. Deze methode is daarom alleen geschikt om de soort enigszins onder controle te houden. De kapcyclus is best ongeveer vier jaar, omdat op die leeftijd de soort zaad begint te vormen. Ondanks deze behandeling zal Amerikaanse vogelkers op veel plekken na verloop van tijd toch in aantal toenemen en de neiging hebben om te gaan domineren. Bovendien bestaat het gevaar dat de struiken grote wortelstelsels met veel reservevoedsel kunnen opbouwen, wat het bestrijden nog moeilijker maakt. De kans dat de struiken volledig 'uitgeput' raken als het afzetten voldoende intensief gebeurt, is dan ook klein. Het is daarom efficiënter niet vlak boven de grond af te zetten maar op borsthoogte. De struik moet dan meer energie verbruiken om opnieuw uit te lopen.

Roaien van Amerikaanse vogelkers slaat op de volledige verwijdering van de plant inclusief het wortelstelsel. Manueel roaien is alleen mogelijk bij zaailingen en jonge bomen van maximum twee jaar oud (1-2 meter hoog). Voor dergelijke kleine bomen geniet deze methode de voorkeur. Nadelen aan deze methode is dat ze erg arbeidsintensief is en een regelmatige behandeling vergt om effectief te zijn. Ook kunnen jonge boompjes eventueel afbreken waardoor het wortelstelsel intact blijft. Grotere bomen (diameter 5-10 cm) kunnen met tractor of paard uitgetrokken worden, maar de kosten hiervan zijn erg hoog. Ook heeft dit als nadeel dat de bodem verstoord wordt, waardoor kieming van zaden gunstig wordt.

Bij het **ringen** van Amerikaanse vogelkers wordt de bast rondom de stam over een breedte van gemiddeld 20 cm verwijderd. Dit gebeurt het best in de lente of zomer, op borsthoogte en met behulp van een schaafmes. Alle groene delen van de boom moeten zich boven de geringde band bevinden. Als reactie zal de boom nieuw weefsel vormen dat de geringde band zal overgroeien en nieuwe scheuten vormen onder deze band. Het is daarom noodzakelijk de geringde bomen nadien te controleren op overgroeiingen of scheuten. Om de arbeidskosten te beperken wordt deze nabehandeling slechts eenmaal uitgevoerd. In die zin is ringen ook maar verantwoord bij bomen met diameter vanaf 5 à 7 cm. Een mogelijk nadeel is dat de geringde bomen als staand dood hout achterblijven in het bos, wat kan leiden tot onveilige situaties. Anderzijds hebben staande dode bomen een hoge ecologische waarde. Ringen geeft niet altijd even goede resultaten.

Chemische bestrijding

Het gangbare herbicide in de bosbouw is glyfosaat (merknaam Roundup). Roundup is een niet-selectief herbicide. Het middel wordt voornamelijk opgenomen door de bladeren en naar de ondergrondse delen getransporteerd. Overmatig gebruik moet vermeden worden omwille van de milieuverstorende eigenschappen. Door zijn snelle afbraak in de bodem en de geringe uitspoeling naar het grondwater is het echter één van de minder milieuonvriendelijke herbiciden. Het middel is erg effectief en redelijk goedkoop. Aan het bestrijdingsmiddel wordt meestal een kleurstof toegevoegd zodat duidelijk is welke bomen reeds behandeld zijn. Glyfosaat mag niet gebruikt worden bij vorst of regenweer.

Chemische bestrijding gaat meestal gepaard met een voorafgaande mechanische bestrijding. Naast een eerste hoofdbehandeling volgt meestal nog twee jaar een nabehandeling. De hoofdbehandeling gebeurt best in de lente of zomer. De stamomtrek van de boom bepaalt welke methode het meest aangewezen is.

Voor bomen met een stamomtrek van meer dan 20 cm op borsthoogte wordt best de hak- en spuitmethode toegepast (**stambehandeling**). Hierbij wordt ofwel de voet van de stam volledig rondom geringd en onmiddellijk ingespoten met verdund glyfosaat (4%), ofwel worden rondom de stam op maximaal 1 meter hoogte met een hakmes of bijl minstens 2 stroken schors gekerfd met een inkeping van minimum 1 cm diep en 5 cm breed (minstens 1 strook per 10 cm omtrek, hoek inkeping ongeveer 45 graden). Deze plaatsen waar het cambium bloot ligt en gekwetst is, worden onmiddellijk bespoten met onverdund glyfosaat (360g/l glyfosaat-oplossing) aan 2 ml/inkeping. Twee ml is ongeveer de hoeveelheid vloeistof die zonder morsen in één inkeping te spuiten is. Een mogelijk nadeel van deze methode is dat staande dode bomen in het bos aanwezig blijven, wat mogelijk zorgt voor onveilige situaties.

Bomen met een stamomtrek van minder dan 20 cm worden best aan de grond afgezaagd, afgemaaid of gekapt en ingestreken met verdunde glyfosaatoplossing (4%) (**stobbenbehandeling**).

Nabehandeling gebeurt best de twee volgende jaren in de zomerperiode (juli-september). De opnieuw uitschietende stobben en zaailingen worden manueel uitgetrokken (met wortel en al) of bij voldoende dichtheid krijgen ze een **bladbehandeling** met verdund glyfosaat. Dit gebeurt alleen per individuele plant en niet over de ganse terreinoppervlakte. In ieder geval moet vermeden worden dat andere planten (houtachtig of kruidachtig) worden geraakt.

Biologische bestrijding

Loodglansschimmel is bekend als de Paarse korstzwam (*Chondrostereum purpureum*). Het is een algemeen voorkomende inheemse saprofyt en zwakteparasiet die witrot veroorzaakt. Het komt vooral voor op bomen uit het geslacht *Prunus* evenals op populieren. Als zwakteparasiet kan hij alleen verzwakte en verwonde bomen succesvol infecteren. Een mechanisch-biologische bestrijding via een

stobbenbehandeling is daarom efficiënt. Door het afzagen wordt de boom voldoende verzwakt. Daarna worden de schimmeldraden toegediend via een waterige oplossing. Experimenten met dit mycoherbicide waren tot nu toe wisselend succesvol. Het is op dit moment nog niet officieel geregistreerd en in de praktijk dus nog niet bruikbaar.

Begrazing zorgt net als afzetten voor het opnieuw uitlopen van de plant, waardoor het alleen kan ingezet worden als een middel om de soort onder controle te houden. In het veld zijn er meestal meer aantrekkelijke soorten aanwezig zodat begrazingsschade doorgaans weinig effect heeft. Enkel bij een voldoende hoge begrazingsdruk bestaat de kans dat de planten afsterven.

Het aanplanten van **schaduwsorten** (bv. beuk, haagbeuk) is ook een mogelijkheid. Deze maatregel werkt enkel op lange termijn, maar kan zeer goede resultaten opleveren. Nadelen van deze methode zijn de hoge plantkosten en het feit dat men voor lange tijd vastzit aan de gekozen soorten.

Samenvatting

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bestrijdingsmethodes die bij voorkeur gebruikt worden, afhankelijk van de grootte van de Amerikaanse vogelkers. Vaak zal een combinatie van methodes nodig zijn om een perceel volledig vogelkersvrij te maken.

Grootte van Amerikaanse vogelkers	Bestrijdingsmethode
Zaailingen en opnieuw uitschietende stobben (< heuphoogte)	- rooien - bladbehandeling
Bomen met omtrek < 20 cm	- stobbenbehandeling
Bomen met omtrek > 20 cm	- ringen - stambehandeling - stobbenbehandeling (bij onveilige situaties)

Referenties

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bos en Groen (1996) – Amerikaanse vogelkers vogelvrij. Brochure, 39p.

Straatsma W. & Jansen P. (2005) – Amerikaanse vogelkers: bestrijden of beheren? In: Vakblad Natuur Bos Landschap.